

De la vida del CENTRE

EXPOSICIÓ SALVADOR MARTORELL (ESCUPTURA). — Als primers dies del mes va inaugurar-se una interessantíssima exposició d'escultures de Salvador Martorell, que va sorprendre i admirar per la seva vàlua extraordinària, a nosaltres amb doble motiu, per ésser en Martorell un valor nostre, un fill del Camp.

Salvador Martorell pertany a la categoria d'artistes que fan de llur art una devoció, que treballen llurs obres fins al límit. Aquest sentiment profund de l'art no comporta, tanmateix, un descuit en la tècnica. En Salvador Martorell, el coneixement de l'ofici arriba a la màxima perfecció. Dirieu que treballa amb la mateixa fe i amb el mateix ideal de perfecció que un artista medieval. Quan ha modelat les seves escultures, les talla en la pedra, al marbre, a la fusta, al vori. Després les cisella, les poleix, les patina... Posa tant d'amor en la resolució del modelat com en escollir la pedra o la fusta, tanta paciència en tallar-la com en cercar per a cada escultura el plinte escaient.

Cada escultura de Martorell representa un llarg esforç de meditació i cadascuna posa de relleu el seu temperament tenaç i sensitiu alhora. Aquesta tenacitat i aquesta sensibilitat s'harmonitzen i es conjunten per a donar vida i bellesa a la pedra, sense que hi marquin el rastre més lleu les fatigues i les dificultats de vèncer els elements indòcils.

Es aquesta, la segona exhibició que en Salvador Martorell fa de les seves obres a casa nostra. La primera fou per l'Abril del 25. D'alleshores ençà es nota que Martorell ha seguit una trajectòria recta i ascendent, que dóna la mesura de les seves facultats i deixa endevinar les seves possibilitats de triomf en un futur immediat.

Resta fet l'elogi global de les escultures ara exhibides. Amb tot, volem creure que allí on ha aconseguit una plenitud isuperable és en els retrats, modelats amb una gran sobrietat, no exempta de vigoria, i sempre amb una honradesa exemplar.

Salvador Martorell és un escultor jove i aquesta joventut és la millor esperança en el seu triomf definitiu. La seva formació artística és acuradíssima; el seu domini de la tècnica és absolut; la seva sensibilitat és d'una exquisidesa madura. Amb aquests fonaments, el seu

art esdevindria gloriós. Per això no compten petites falles que hom podria retreure en algunes obres d'aquesta exhibició. Salvador Martorell no necessita de consells; ell amb el propi esforç sabrà depurar-se i arribar a la perfecció clàssica.

EXPOSICIÓ ANTONI VIDAL ROLLAND (PINTURES). — Aquest jove pintor exhibeix 31 obres entre pastels i olis. En conjunt, és una exhibició molt fluixa. En primer lloc, creiem que ja és un mal la diversitat d'aspectes amb què dilueix la seva creació artística, la qual cosa constitueix ja una dificultat, car rarament s'asoleix l'encert en tots.

Val a dir, però, que Vidal Rolland no fa grans escarafalls; més aviat sembla presentar-se amb una agradable modèstia. Ens autoritza a creure-ho així l'exhibició de la còpia d'un quadre de Fregonard, que per cert és força acurada. És difícil, en aquest treball, assolir veritables perfeccions; però si el record no ens enganya, la còpia que en presenta Vidal Rolland demostra que ha estat treballada amb amor.

Dels paisatges poca cosa podem alabar-ne. Fluixos de dibuix i de color, no passen d'ésser una provatura, una mena d'entrenament de les facultats.

Els bodegons, en canvi, són més reeixits. S'hi nota un millor estudi, un major coneixement i un domini més segur.

Les altres pintures a l'oli s'hi noten de tal manera les influències diverses, que donen la sensació d'ésser produïdes per diferents pintors.

On podríem dir que excel·leix aquest pintor és en els retrats al pastel. N'hi ha dos o tres de força decoratius, resolts amb gràcia i amb simplicitat, els quals, si realment tenen semblança amb els originals, com és de creure que n'hi deuen tenir, resulten el més notable de l'exhibició d'aquest jove pintor, que, com hem dit, en conjunt resulta molt fluixa.

CONFERENCIA DE CARLES RAHOLA. — Aquest il·lustre escriptor va ocupar la nostra tribuna el dia 2 de març, per convit de la Secció Ex-

cursorista. Dificultats sorgides a darrera hora, li feren canviar el tema que primerament havia ofert, pel d'“Anatole France i la seva obra”. Per això, aquesta conferència hagué d'ésser patrocinada per la Secció de Literatura, el president de la qual féu la presentació del conferenciant en uns mots eloqüentment afectuosos.

El senyor Rahola començà saludant la nostra entitat i dient amb quin goig i amb quina emoció venia a parlar a Reus. En uns setmanaris, d'aquesta ciutat, influïts per les doctrines de Pi i Margall i de Costa, vaig publicar —va dir—els meus primers articles. Aquelles fulles, redactades per uns romàntics de l'ideal, és on probablement va parlar-se, per primera vegada a Catalunya, de Ganivet. Això demostra que a Reus hi havia — hi deu haver hagut sempre — una noble curiositat per les coses de l'esperit. Tinc com a una honor de parlar al “Centre de Lectura”, la qual entitat ha estat una senyal de què Reus no ha menyspreat mai els llibres, i la qual ha estat també un avençat precursor de les nostres Biblioteques populars. Era una il·lusió meva de conèixer-lo.

A continuació entra en matèria. Un extracte de la magistral dissertació que va llegir, sobre Anatole France i la seva obra, hauria estat difícil. Hem preferit publicar-la íntegrament, i el lector l'haurà ja trobada en les planes precedents.

CONFERENCIA DE F. BLASI I VALLESPINOSA.— El dia 9 de març el senyor Blasi i Vallespinosa ens féu l'honor de desenrotllar una conferència sota el tema “Representacions escèniques de Setmana Santa”. El presentà el president de la Secció Excursionista, organitzadora de l'acte. Va fer l'elogi del conferenciant com a excursionista i viatger, les quals activitats li han permès d'escriure unes obres molt remarcables. No és — diu — un turista vulgar, ans bé l'empeny un sentit observador i encuriosit molt europeu. Aquest afany de veure i recórrer món no li fa, però, oblidar la seva terra. L'estima profundament, sobretot les nostres comarques, com ha demostrat en els estudis, molt valuosos, que en porta realitzats.

Comença el senyor Blasi i Vallespinosa agraïnt a la Secció Excursionista el seu coniv. La meua dissertació — diu — no continuarà res de transcendental. Serà, només, l'exposició d'unues manifestacions populars de Setmana Santa.

Per aquests temps se celebren, com sabeu,

processons per quasi tot Catalunya. Fet i fet, són representacions del drama de la Passió de Crist. En alguns pobles, les processons van acompanyades de parlaments; en la majoria, esdevenen simplement manifestacions religioses adequades als Dies Sants. Totes tenen el seu interès, augmentat en les primeres, pel sabor folk-lòric dels parlaments.

En un poble del Baix Empordà, Verges, el Dijous Sant, des de les vuit del vespre fins a les onze de la nit, se celebra la processó més típica i singular de Catalunya. La va a veure molta gent; fins n'hi va de ben lluny. Es representen passos de la Passió, amb llargues tirades de versos, i la seva ingènua simplicitat sembla que ens transporti segles enrera. Abans la gent s'emocionava i plorava en veure a Jesús crucificat; als que prenen part a la processó els calia haver confessat i combrat. El més notable, però, d'aquesta processó és la *dança de la mort*, anomenada també *dança macabra*. Es una supervivència molt curiosa i la simplicitat amb què es representa té alguna cosa d'esgarriós. No sabem que existeixi enlloc més del món. No han donat resultat els treballs per esbrinar-ne l'origen. Algú la fa remuntar a l'antiguitat clàssica, però altres l'aturen als terrors de l'any mil o a la pesta del 1347. Es ballada per cinc comparses amb vestiments d'esquelet i, al so ingrat d'un bombo, van movent-se automàticament.

A la nit del Dijous Sant se celebra a Rupi, poblet de les Guàrdies, una altra processó molt interessant, amb escenes de la Passió. Formen quadros plàstics d'un rusticisme marcat i declamen, amb èmfasi, uns versos sovint estrafets, en passar de generació a generació. Les escenes s'escauen de deu a dotze de la nit.

A Sant Vicents dels Horts se celebra la *Processó dels pobres*, perquè gent humil hi pren part i l'organitza. No surt mai abans de la posta de sol, perquè la llum de les atxes li presta més de relleu. També està combinada amb escenes de la Passió. Els apòstols, amb vestits més o menys adequats, s'aturen a la plaça de l'Església i Jesús, des del tercer esgraó de la porta, els dirigeix la paraula. Llavors comença la representació. Els parlaments dels personatges tenen un bell regust popular; el seu sentit, però, encara és massa elevat pels qui declamen, gent senzilla que els ha après de cor, sense entendre'n massa el concepte. Per això van adulterant-se amb el temps.

A Constantí, poble del nostre Camp, es fa cada any, per Pasqua, la processó de l'*Encuentro*. Data del 1700. Abans es feia amb gran

solemnitat i atreïa molta de gent. De bon matí les campanes anuncien la processó. Al cap de mitja hora surt de la casa rectoral, prop de l'església, la imatge de la Verge, amb els millors vestits i joies i coberta, testa i corona, amb un vel blanc. Aquest tabernacle és acompanyat per homes amb atxes. Ensems, surt de la Sagristia el Santíssim Sacrament amb la Custòdia duta pel rector, sota tàlem, acompanyat pels ministres revestits amb el millor ornamet. A la portalada de l'església es realitza l'*Encuentro*. Aleshores un home de la processó, amb una llarga barretina daurada, treu el vel que cobria la Verge i els cantors entonen el "Regina cœli". Encara que no hi hagi parlaments, és ben bé un aute sacramental.

En alguns indrets de Catalunya i del regne de València, amb el nom de *Processó dels enamorats*, se'n feia una per l'estil de la descrita. En molts pobles, amb parlaments o sense, es verificaven, temps enrera, manifestacions religioses, avui dissortadament no practicades.

Amb tots els caràcters d'una representació de teatre popular, devegades amb decoracions improvisades i tot, tenim a Catalunya dues altes manifestacions: els balls del *Contrapàs llarg* i de la *Moixiganga*. Més o menys fragmentàriament, interpreten passos de la Passió i són romanalla de les festes religioses que se celebraven dintre les esglésies, a l'Edat Mitjana, i que foren prohibides a darreries del segle XVIII. El primer és propi de l'Empordà, el Gironès, la Garrotxa, la Cerdanya, la Selva, el Bergadà, la Plana de Vich, el Llussanès i part del Rosselló. El segon, ho és del Penedès, del Camp i de la Conca, essent vivent encara a Valls, Vilafranca i Sitges.

Quant a les processons, la que té més anomenada de Catalunya és la de Tarragona. No és, però, comparable a la de Sevilla, la més famosa de la Península. La de Tarragona és d'una gran senzillesa dintre la seriositat més exigent; la de Sevilla és una barreja de fanatismes, sensacions paganes i religiositat.

En els dies de Setmana Santa és de consuetud, en molts indrets de la nostra terra, de representar el drama de la Passió al teatre o en altre lloc a propòsit. A Olesa de Montserrat, tradicionalment, es fan unes excel·lents representacions populars, amb gran propietat, a finals de quaresma.

Però la representació del drama de la Passió per excel·lència es dona a Ober-Ammergau, poblet de Tirol-bavarès, a dues hores de tren de Munich. L'aspecte i l'espiritualitat religiosos hi són ben manifestos. És un cas de voluntat col·lectiva, puix que són uns senzills cam-

perols, que es converteixen, de cop i volta, en executants d'un drama ple de dificultats. No fan comèdia, puix que fora d'allí no serien actors ni cantants. No representen a la quaresma, perquè la situació del poblet, situat en una vall voltada d'alteroses muntanyes, gairebé tot l'any cobertes de neu, fa que els mesos de febrer i març siguin extremadament frets. Llavors no hi aniria ningú.

L'origen d'aquesta manifestació es suposa a l'any 1633. Una terrible pesta flagel·lava les valls tiroleres, però no havia penetrat a Ober-Ammergau. Hom va prohibir que ningú en sortís, però un veí trencà l'ordre i, de retorn, dugué la pesta. No va fer massa estralls. Aleshores el poble va prometre de representar, cada any, el drama de la Passió. El rector esgrigué un llibre i les funcions es donaven a l'església, davant d'un públic devot. Prohibides aquestes representacions a l'interior de les esglésies, hom aconseguí en 1811 de tornar-les a fer, però fora i cada deu anys. Tenen lloc des del maig al setembre. El llibre fou reformat i s'hi afegí música adequada. El teatre és a cel obert, sense vestidors, llum artificial ni telons. Carrers i arbres de bo de bo, cases sòlides, amb les muntanyes alpines per fons. Al centre de l'escenari s'aixeca un temple grec, on tenen lloc les escenes que no poden representar-se a l'aire lliure. A les vuit del matí es comença.

L'obra és representada per unes trescentes persones; sovint hi prenen part famílies senceres. Agafen la cosa de bona fe, amb entusiasme i fins devegades cal que resisteixin les inclemències del temps, puix que no és rar que nevi a l'estiu. Comença la representació amb una bella simfonia i surt a l'escena nombrós cor de profetes i àngels. A les dotze de migdia acaba la primera part del drama, desplegada des de l'entrada de Jesús a Jerusalem, el diumenge de Rams, fins al seu arrestament a l'hort de Getsemaní. A les dues comença la segona part, la qual acaba a la Resurrecció. Entre quadros plàstics, escenes parlades i els cants, que entonen els profetes al començament de cada acte, transcorre la representació. Té 17 actes. L'obra, que els entesos qualifiquen només que de discreta, triomfa. Es gràcies a l'ambient, a l'esforç voluntariós dels actors, humils artesans, i fins al paisatge dolç i magnífic de les muntanyes i la vall d'Ober-Ammergau.

Uns afectuosos i entusiastes aplaudiments van premiar la bella i documentada dissertació del senyor Blasi i Vallespinosa, que va ésser molt celebrada pel selecte públic que l'es-

coltà. Era il·lustrada amb la projecció d'una gran quantitat de reeixides diapositives.

CONFERENCIA DE MOSSEN HIGINI ANGLES. — El dia 14 de Març, va explicar aquest il·lustre musicògraf la seva conferència sobre "Cançons del Camp i del Montsant". Va presentar-lo el president de la Secció Excursionista. Va dir que Mn. Anglès es devia, com a gairebé concitadà nostre, a l'actuació cultural del Centre de Lectura i que la seva col·laboració constituïa, per nosaltres, una honor. Retreu la seva vàlua com a estudiós de matèries musicals, en la qual tasca és un brillantíssim continuador de l'obra de Felip Pedrell, el seu eminent mestre. Li regreia, en nom de les Seccions Excursionista i de Música, organitzadores d'aquesta conferència, la seva presència a la nostra tribuna.

Començà Mossèn Anglès ponderant el valor de la cançó popular. Tots els pobles, des de temps, se n'han preocupat. Com a mostra—va dir—us donaré un exemple. A Alemanya, en el temps de la guerra, quan tantes de preocupacions sobre l'esdevenidor nacional havien d'agavellar les mentalitats dels homes d'aquell país, es creava un laboratori de cançons populars, que funcionava en els camps de concentració de presoners, sota la direcció del professor W. Doegen. La recollida va ésser abundant i d'arreu del món. Fins hi hagué cançons catalanes. Si no existís, en aquesta branca del folklore, una valor veritable, un poble, en unes hores decisives, no s'hi hauria dedicat. És el mateix que, en altre sentit, avui es fa amb l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya, que duu ja arreplegades més de vint-i-cinc mil variants de cançons catalanes, gràcies al mecenatge del senyor Patxot.

Cal tot d'una, però, remarcar que, així com d'entre els temes literaris de les cançons populars, en trobem alguns que són internacionals, altres que són nacionals i altres que són comarcals, així passa també en els temes melòdics.

La cançó popular, ultra una valor tècnica i la força artística, ultra el llevat que duu per a crear música nacional i música nova, mereix la nostra atenció per ésser una obra amb sentors d'eternitat. No és ni la cançó d'avui ni l'obra d'un home. Es feta pels segles i per un poble. En ella vibra una personalitat nacional i s'hi poden trobar característiques de contrada i de comarca.

Cal que li assenyallem un fenomen universalista. La tonada d'unès mateixes cançons es troba en indrets diametralment oposats. Diuen els musicòlegs moderns que molta part dels cants del repertori litúrgic de l'església lla-

tina, ens ha vingut d'Orient. Tinguem, però, en compte que entre el repertori dels cants litúrgics, tant en els creats a Orient com en els creats a Occident, s'hi troben una infinitat de melodies certament xuclades de cançons populars de diferents pobles i que el cristianisme va espiritualitzar i consagrar endintant-les dins la seva litúrgia. Per no cansar, no citem un bon rengle de melodies populars catalanes que hom pot veure avui dins el cant gregorià servat en còdexs dels segles X-XII. Aquest fet em va moure, en els anys de la meua joventut, a córrer muntanyes i seguir valls i planades de la terra nostra, desafiant la burla que de mi feia, de bell antuvi, algun company de la clerecia pel fet que jo corrés així adalarat en recerca de cançons.

Més tard, després dels meus estudis sobre el repertori melòdic de les cançons dels trobadors provençals i francesos dels segles XII i XIII, com també de les càntiques del segle XIII de N'Anfós el Savi, rei de Castella i León, m'he donat compte de la riquesa de cançons populars que hom pot veure en aquell repertori medieval. Per no allargar, cito només aquella cançó *No puese sofrir qu' a la dolor* del trobador Guiraut de Bornel (1175-1220) qui havia corregut per les Corts de Navarra, de Castella i, principalment, de Catalunya-Aragó. Aquesta tonada la cantava, encara, amb poques variants, aquell altre trobador de nom Peire Cardenal (1210-1230), tan honorat per Jaume d'Aragó. Aquesta tonada trobadoresca, però, la trobem ben viva i avui encara ben clara en la nostra cançó popular *El mestre que m'ensenya*. Cito només, de passada, aquella càntiga *Des quando Deus sa Madre* del rei N'Anfós el Savi, la tonada de la qual trobem exacta en la nostra cançó de lladré *Quan jo n'era petitet*.

Es cosa avui ben sabuda que el repertori de música polifònica dels segles XII-XVII es basa generalment o en la melodia gregoriana de l'església llatina o en la cançó popular dels pobles d'Europa. Si disposés ara de temps, podria presentar-vos bones mostres de cançons populars catalanes i castellanes que es troben ben clares o mig velades dins les obres polifòniques dels mestres de les escoles de polifonia clàssica dels segles XV-XVII. Valgui, de moment, aquella tonada de batre, del Montsant, *La Figuera n'és molt alta, Cabacés molt amagat*, que aquell Joan Brudieu, mestre de La Seu d'Urgell en el segle XVI, cantava dins un dels seus madrigals a quatre veus. És el més que aquest compositor havia fet amb aquella altra tonada de Marsà *Una flor prompte es*

mustiga i amb aquella *Vora, voreta la mar*, que després veurem com a trobada a Ulldemolins i que tanta semblança duu amb aquella tonada del cant litúrgic de la Passió, en temps vells cantada en terres del nord d'Europa.

Aquestes petites mostres us donaran més consciència del què són les nostres cançons i de com les hem d'estimar.

La nostra cançó del Camp i de la muntanya no ha estat oblidada i menyspreada. Jo puc ben dir-vos que les cançons de treballada de la muntanya de Prades i del Montsant, són de les tonades més fortes que tenim a Catalunya; jo puc ben dir-vos que la cançó religiosa del Camp i del Priorat i del Montsant, són de les joies més preades del nostre cançoner popular religiós. Jo no sé d'on poden venir-nos aquelles tonades de batre i llaurar de les muntanyes altes, altres temps vives dins el nostre Camp de Tarragona, curulles de melismes damunt la síl·laba de la rima del vers i que tanta relació duen amb els cants orientals. Avui mateix, parlava jo a Barcelona amb el gran musicòleg Peter Wagner, professor de musicologia a la universitat de Friburg, a Suïssa, i home eminentíssim en els estudis de la música gregoriana de l'església llatina i de l'església oriental. Aquest musicòleg és avui un dels capdavanters en l'estudi de les relacions entre la música llatina i l'oriental. Precisament, en veure ell que dins l'església llatina hi ha melodies amb un bell rengle de melismes damunt una síl·laba d'una paraula donada, i que això no és pràctica dels pobles llatins, sinó dels orientals, defensa la teoria, avui força admesa, que tals cants de l'església llatina han vingut de l'Orient. Abans de venir a Reus, jo li he ensenyat algunes d'aquestes cançons de batre i de llaurar de la nostra muntanya del Montsant i s'ha quedat meravellat. Però jo vull encara contar-vos breument una anècdota, que em va passar fa uns anys. Jo em trobava a Viena; havia fet bona recerca de la música hispànica antiga que pogués trobar-se en aquelles riques biblioteques. A mi em plaïa molt d'anar per les sinagogues i esglésies orientals per tal de sentir els cants de llurs litúrgies. En saber que a Viena hi havia una església dels monjos Mechitaristes, vaig anar-hi per a oir-ne els cants. Havia fet tard. Essent a la sagristia vaig demanar pel mestre de cor, el sagristà se'm negava a cercar el monjo; tan instava, que per fi el monjo encarregat dels cants baixava a la sagristia. Aquests monjos tenen la litúrgia armènia; el monjo susdit, fins ara havia viscut a Turquia. En veurem, així deia: "I que tinc que veure

jo, monjo armeni, amb Vos, sacerdot vingut de l'Espanya? Què té que veure l'Armènia amb l'Espanya? Per què voleu oir els nostres cants?" "Calmeu-vos, Pare, jo li responia; permeteu-me que us preguntí pels vostres cants litúrgics i volgueu cantar-me'n petites mostres; jo us cantaré algunes melodies dels pagesos de la nostra muntanya de Tarragona, i ja veureu com ens farem amics ben de pressa". Tant s'enternia, que als cinc minuts, ell havia corregut per cercar-me els reculls de cants de la seva litúrgia; al meu prec, em cantava aquells grans rengles de notes i de rics melismes damunt una síl·laba donada; em cantava amb *finor profundíssima* aquells intervals de segona augmentada i aquelles floritecles delicioses. Tant m'emocionava, que jo li cantava algunes mostres de les nostres cançons tarragonines de treballada. En sentir-me, així em deia: "Com és possible, a l'Espanya canten així els pagesos? Si això són cançons aràbigues, perses, turques... Ah! Ara comprenc com tenieu raó de cercar-me." Tan amics ens feiem, que el bon monjo em donava nota de les seves col·leccions de cançons litúrgiques més importants.

I és que tenim, al costat de la cançó perfectament autòctona, aquella altra que ha sofert un procés d'adaptació, vinguda de vegades de terres molt llunyanes. Les invasions i conquestes del temps antic portaven la imposició, pels triomfadors, d'un gran rengle de coses. Els pobles de la Catalunya nova i de la Catalunya novíssima, sotmesos tant de temps als serains, mostren reminiscències d'aquells antics dominadors. Jo he recollit cançons, amb un evident parentesc àrab, a Prades, al Montsant, a Mallorca i a Tortosa.

Vaig dedicar-me, un temps, a aquesta tasca. La vaig fer sol i acompanyat de Ventura Gassol, el nostre gran poeta, i amb el doctor Batista i Roca; també amb el doctor Pere Bohigues, tan conegut en el camp de la literatura medieval. Quan marxava de Barcelona, el mestre Pedrell semblava que em beneís. M'encoratjava, i em deia: — *Corre muntanyes, dona't força molta. Jo ja no puc fer aquest treball; sóc massa vell. Però si no es fa depressa, es perdran, per sempre, gran part de les nostres cançons.* I és cert; aquest perill encara dura. El jovent dels pobles les menysprea i els vells se les enduen a la tomba. És una tragèdia. I a Riudecols, a Aleixar, a Vilaplana, jo he trobat coses belles i estic segur que tenim molts pobles de muntanya i del pla de Tarragona, on el patrimoni s'esmuny. Per la recerca que vaig fer al Camp, puc assegurar que la cançó popular de la nostra comarca és riquís-

sima en música. Es llàstima que es perdi. Jo ara, un treball n'aparta un altre, ja no puc dedicar-me a continuar aquesta recerca per les meves terres. Com em plauria que sorgís un devot de la música per a fer-la! Es de primera necessitat.

Les cançons del nostre Camp i les del Montsant no són gaire conegudes. La seva recerca només implicaria una mica de bona voluntat. Quan jo la feia, hi havia llocs, als quals hom m'aconsellava que no anés. Tenien mala anomenada. Però m'hi arriscava. Feia, pertot, una mica de gràcia que un capellà s'interessés en fer-se cantar cançons, i cançons rànies. Però tothom vibra en tocar les coses de la terra. I quan hom sap que hi ha un món culte que hi dóna importància, el seu preu, al propi país, puja considerablement. I en aquells pobles de mala anomenada era allà on trobava, al capdavant, més facilitats. En tots els pobles per on passàvem, la gent arribava a donar-se bon compte de la importància d'aquelles cançons; arreu hom ens assegurava que si llur cançó era de tant de preu, ja curarien que no es perdés mai més.

Les cançons que, com a mostra de les moltes que vaig trobar, sentireu ara, són collides de pròpia mà. Gairebé sempre anàvem a peu a cercar-les. Ens semblava que, per obtenir un tresor, calia patir, fer-se'n digne. Fins alguna aventura va esdevenir-nos. En fer, amb Ventura Gassol, el camí d'Ulldemolins a Margalef, que és un captivament pels ulls, hom va dir-nos que estariem dues hores. N'hi ha gairebé quatre o cinc. I la bellesa magnífica d'aquelles muntanyes encara va fer-nos-el més llarg. Se'ns va fer negra nit, i encara no havíem arribat a Margalef ni sabíem si trigaríem poc o molt a ésser-hi. Què fer? Resolguérem deturar-nos: passar la nit, al ras, en aquell mateix indret del camí. Per matar el temps, cantàvem cançons. Va sentir-nos un pastor i ens va portar a la balma on passava la nit. Per sopar ens va donar esquiroi fregit amb patates, que Gassol va ajudar a coure, i ens va oferir el seu jaç de palla. L'esquiroi no va provar-nos; el jaç el compartíem amb les rates. Però la nostra gratitud per aquell bon muntanyenc a qui havien atret les nostres — les seves! — cançons, va ésser grandiosa.

Després, la senyora Canal i el senyor Fuster van cantar un seguit de cançons populars del Camp i del Montsant, d'una bella manera. Mossèn Anglès va fer un comentari de cada una. Escolteu — va dir — aquest "Ai, bon Jesús meu!", de Riudecols, que sembla un coral de Bach o aquest "Càstig" de Grata-

llops, com transpira tristesa i esperança i encomana espant; es diria escrit per Händel. La cançó de bressol "La dida" té una tonada al Camp i una altra a muntanya; a Valls té una sentor oriental, a La Morera és fina, però sense brodadures. La "Dama de Reus", de Cabacés, és una bella mostra romanesca; es troba enllà de Tortosa, amb una lletra gens avalencianada. El "Pau Riero", de La Morera, és una variant de "L'Hereu Riera"; és més viva; nosaltres la cantàvem quan estàvem cançats, per reprendre coratge. Jo voldria, però, que us fixéssiu especialment en el nostre "Comte l'Arnau". El vaig cercar molt de temps debades per la serra de Prades. La llegenda es canta per tot Catalunya i em sorprenia de no trobar-la ací. Un dia, però, a la vila comtal, em va ésser cantada. Van dir-me, i tot, que el Comte l'Arnau era de Prades i fins van mostrar-me la seva casa pairal, a la qual encara en diuen a cà l'Arnava, per haver passat a una pubilla; ens parlaven també dels oliverars de cà l'Arnau, perduts, en una nit, pel Comte maleït dins un joc infernal. Després he pogut saber que aquesta cançó va de la serra de Prades a la del Montsant i baixa al Camp. Un cop trobada, la meua mare, a Maspujols, va dir-me que també la sabia. La lletra és especial, la música esfereïdora. Arribat a Barcelona, vaig anar a veure a Pedrell, al qual, per tot Déu-vos-guard, la hi vaig cantar. Estava amb Morera i Galícia i tots dos van ésser colpits per la seva impotent bellesa; al mestre Pedrell van erisar-se-li els cabells. "La mal maridada", d'Ulldemolins i Cabacés, és una cançó de broma, molt fina; a cada vila té una tonada diferent. També és una bella cançó de broma, "Els fadrins de Riudecols", de Montbrió, de lletra semblant als "Fadrins de Sant Boi". La cançó de pandero, del mateix poble, és una delícia de lletra i música. A les nostres comarques es pert el costum, viu a l'Urgell, de cantar aquestes cançons de pandero i elles se'n van amb el costum. La cançó de batre abunda a Mallorca. Però la de la muntanya de Prades la supera. És potent, forta. A Mallorca respira llum, estius secs; a Prades, les roques brunes i asprives. Ens pensariem que són cantades pels pagans; la seva força i embranzida semblen maleir el treball. Els estrangers diuen que no hi ha res tan fort com les nostres cançons de batre i de llaurar. Tan magnífiques i riques són que, davant seu, es poden escriure simfonies i poemes musicals no tantejats encara.

Vaig acceptar — acabà dient Mossèn Higini

Anglès — de donar aquesta conferència pel gust de cooperar a la tasca cultural del benemèrit Centre de Lectura. Com em plauria que les meves paraules i l'exemple de les cançons que s'han cantat encoratgessin algú per salvar el nostre patrimoni musical, que se'n fa escàpol!

Un llarg aplaudiment va premiar la dissertació del docte conferenciant. Les seves paraules, a posta, van ésser planeres, però curulles d'interès i de força documental.

—
CONFERENCIA DE LLUIS DURAN I VENTOSA. — El dia 22 de març ocupà la tribuna del Centre de Lectura el prestigiós polític Lluís Duran i Ventosa per a donar una conferència sobre el tema "L'imperi de la droperia".

El president de la Secció d'Estudis Socials, senyor Martí Baiges, féu la presentació del conferenciant dient que el seu nom era conegudíssim per haver consagrat a la política les més cares activitats. Féu l'apologia de la política practicada amb ideals. Afegí que el senyor Duran i Ventosa era un polític que honorava la política i li regreia, en nom del Centre i de la Secció d'Estudis Socials, d'haver-los atorgat l'honor de donar aquesta conferència.

Comença el senyor Duran agraïnt la invitació del Centre i les paraules elogioses que li han estat dedicades. Fins fa extensiu el seu agraïment a la ciutat, a aquesta ciutat on va fer les primeres armes de la seva carrera política, en aquells temps romàntics que hom podia propagar el pensament i els afectes.

Entrant en el tema de la conferència, diu que segurament el tema haurà produït estranyesa. Què voldrà dirvos, en Duran—s'haurà preguntat algú — amb això de l'imperi de la droperia? I tanmateix aquesta paraula té una pila de suggestions, com anireu veient.

Hi ha una època en la vida de l'home, que s'escau en la joventut, en què hom tendeix a pensar a través de les lectures. Més tard, però, es tendeix a expressar-se a través de les reflexions, a dir les coses que es porten a dintre. Fa una temporada que el temps és més propici a la reflexió. Reflexió sobre les coses que passen i per què passen les coses.

Anem, doncs, a veure si amb les reflexions descobrim les causes dels mals socials, i en parlar dels mals socials es clar que explícitament hem alludit la droperia, que n'és un dels pitjors. En parlar de la droperia no es refereix pas a la gent gandula, als que no treballen i és mantenen en l'aburriment de l'oci absolut. Parla més aviat d'un estat d'ànima,

d'aquella mandra de fer les coses que s'haurien de fer; en una paraula, de l'esforç intel·lectual.

Tothom sap aquella màxima bíblica "Guanyaràs el pa amb la suor del teu front", però fins aquells que no creuen en el cristianisme convenen que el treball és una necessitat inexcusable per a viure. Però això, que és tant elemental, sovint s'oblida i n'esdevenen mals considerables.

La post-guerra porta com a conseqüència una revisió de totes les veritats. Tot es discuteix, de tot es dubta, fins d'aquelles veritats elementals que s'acceptaven com a cosa indestructible. No estranyeu, doncs, que avui encara calgui defensar la necessitat del treball.

Després de la guerra, — que tanta influència exercí en els homes i en els pobles — es produí una onada de peresa. Ara ja no en queda rastre en les activitats manuals, però en resta la influència en les activitats intel·lectuals. La guerra va fer trontollar la idea de la necessitat de treballar per la raó d'haver fet dubtar de la utilitat de l'estalvi. La gent es trobava de sobte que les rendes que havien aconseguit amb el propi esforç o amb l'esforç dels antecessors es desvaloritzaven ràpidament. Què se'n treia, doncs, d'estalviar, si una guerra podia en un moment produir la ruïna? Per torma, hom veia com gent sense altra mèrit que l'audàcia o la sort dominava la fortuna, la qual cosa constituïa un motiu més per a perdre la fe en les virtuts més sòlides.

L'home ha d'atendre les seves necessitats i procura fer-ho amb l'esforç mínim. La consciència, però, ens diu que sense el treball les necessitats de la vida no poden ésser satisfetes. Aquesta tendència a l'esforç mínim es manifesta en tots els aspectes de la vida. Fixem-nos, si voleu, amb l'educació. Molts pares es queixen que llurs fills no responguin a llur esperança, i es desesperen que els falli de trobar en els fills el suport moral i material de llur vellesa. Si bé es mira, no és sempre culpa dels fills que això s'esdevingui, sinó molts cops és dels mateixos pares. Hi ha tres grans sistemes d'educació familiar. L'un és aquell que té per norma satisfer tots els desitjos dels fills, sense discernir els que poden tenir conseqüències malèfiques o benèfiques.

Si us hi fixeu, en el fons aquest sistema és una manifestació de l'instint de la droperia. L'altre sistema es aquell que es fonamenta en el rigor, de vegades just, però de vegades injust. Això malmet el caràcter dels fills i els torna hipòcrites. L'altre sistema és aquell que

s'imposa la tasca pesada d'estudiar el caràcter dels fills, comprendre'ls i guiar-los. No cal dir que aquest sistema és excellent, perquè suposa un treball constant.

Sovint, en unes èpoques més que en altres, l'afany de fer diners s'exacerba d'una manera immoderada. No em refereixo pas als lladres. El lladre sempre ho és. Parlo d'aquesta porció d'homes que voregen allò que en termes jurídics se'n diu la zona del dret civil al dret criminal. Són els que desmoralitzen totes les activitats. L'home que fa negocis bruts, en el fons és una altra manifestació de l'instint de droperia, puix que no creu en l'esforç honest per a realitzar les seves ambicions. Cal reaccionar contra aquest mal social i estimular la fe en el treball honrat. L'home pot assolir el triomf per mitjà de l'esforç lent, continuat i intelligent.

Hi ha altres aspectes de l'instint de la droperia. Hi ha avui una afició exagerada a entrar en la burocràcia. Entenem-nos bé: l'Administració necessita funcionaris; cal que hi hagi funcionaris. Aquells que en sentin la vocació són igual dignes que tothom. Els que són mereixedors de blasme són aquells que solament cerquen una plaça per a tenir un sou fix guanyat amb poc esforç, perquè això a la llarga destrueix la personalitat, la iniciativa, el caràcter.

La influència de l'instint de la droperia també es manifesta en la política. Els règims providencials no signifiquen la insuperable inèrcia dels ciutadans? Allí on aquests règims existeixen, el ciutadà es troba que no li cal fer res, que ja ho troba tot fet. Per a molts, la responsabilitat cívica era una cosa engorrosa, pesada, molesta. Del moment que hi ha qui s'encarrega d'aquesta responsabilitat, troba un dolç esplai aquell desig il·legítim d'estalviar-se tota mena de preocupacions.

Heus aquí, doncs, els quatre principals problemes de la vida pública dominats per l'instint de droperia: l'educació, la moral en relació amb el dret, l'administració i la política.

Al costat d'aquests problemes essencials, l'instint de droperia es manifesta en múltiples aspectes secundaris: per exemple: la premsa. Són munió els homes que solament senten apetència per aquest diaris insípid, en els quals no hi troben mai eco les inquietuds espirituals. Un altre aspecte és l'afició al cinema. El cinema és un art simple que no parla mai a les facultats superiors. No fa pensar, en una paraula. En canvi, una obra teatral obliga a la reflexió i exalta els sentiments. Com que l'instint de droperia és més fort, la gent

deserta dels teatres i envaeix els cinemes. Hi ha, encara, l'afecció a la loteria, que també és una manifestació d'aquest desig incontenible a viure sense esforç.

La vida, però, té els seus contracops. Si rebem i donem una educació errònia o negligent no ha d'estranyar-nos si la vida ens sotmet a l'al·ligonament de les conseqüències més doloroses. El qui delinqueix, si no va a la presó, cau en la deshonra. Els buròcrates sense vocació mantes vegades es troben que per comptes de realitzar aquell treball que pensaven sense preocupacions, s'han de sotmetre a la tortura de cercar recomanacions, de pidolar un ascens, d'implorar un avantatge, i reben desàires i decepcions. En l'ordre polític la droperia també condueix a resultats fatals. Vegeu, si no, quant car van pagar-la les classes altes de la Rússia! Quan les classes socials, sien les que es vulgui, negligeixen llur responsabilitat, és fatal que a la llarga hagin d'expiar l'abandó de llurs deures.

L'abandó del treball suposa inexorablement aprofitar-se del treball d'altri. I això no pot ésser, no ha d'ésser, perquè suposa mancar a un deure sagrat, el deure que tenim tots de treballar cadascú en la seva esfera i cadascú en la mesura de les seves possibilitats.

Cal predicar l'amor al treball perquè no existeix un goig que guanyi en intensitat el goig del treball fet a gust, el goig de veure realitzada una obra pròpia. Allò que un home fa és el que més s'estima.

Una clamorosa ovació coronà les últimes paraules de l'il·lustre conferenciant. El públic, nombrosíssim, comentà molt favorablement la dissertació assenyadíssima i correcta del senyor Duran i Ventosa.

EXCURSIÓ A LA LLÚDRIGA I AL PONT DE GOL.— Es pujà fins vora el mas de Coll en auto. La carretera de La Mussara era tota tova de les pluges intenses hagudes pocs dies abans; les ensulcides l'omplien de rocs, en alguns llocs ben grossos. El cel era tot ennuvolat i, a dalt de la serra, la boira ho omplia tot. S'anunciava un mal començ d'excursió. En aquestes condicions es pujà el puig de La Mussara. La vista era tota tapada. Aquest puig, però, no té unes excel·lents condicions de gualta. La serra de La Mussara, d'on emergeix, i les pròximes del Pou i dels Motllats tapen molta de perspectiva. Un bell bocí de plana, amb tot, hi és albiradora. Aquell dia, la boira no deixava veure-la. En abandonar-lo, el cel semblava tenir una tendència a esquinçar-se i la boira a desaparèixer. El dia, en efecte, s'aclarí, en acabat.

Va seguir-se pel camí vell de Prades i es pujà als Motllats. En ésser a la confluència de camins de Prades i Capafonts, va prendre's la direcció del darrer, que portà a la petita vila de la vall alta del Brugent. Seguint pel camí de les Hortasses, es va fer cap a la Llúdriga. Aquesta deu, generalment abundosa, era aquell dia exuberant. La vegetació magnífica que l'envolta, semblava esquifida per aquell imponent devessall d'aigua. Després, pel camí de la cova de les Gralles, va anar-se al Pont de Goi, el grandíol arc natural dels Motllats. Per la calma d'aquesta llarga muntanya es prengué la direcció del Bosquet. En ésser a aquest caseriu, va anar-se a Alcover, pel Glorieta. La cascada d'aquest riuet era, a causa de la gran quantitat d'aigua que baixava, d'un gran efecte. Tot el curs del riu guanyava en bellesa, per mor de l'augment del seu caudal.

EXCURSIÓ AL MONTSENY. — Aprofitant les dues festes seguides de Sant Josep es projectà aquesta sortida, que no va passar d'un in-

tent mancat. El temps es presentava insegur, però, amb una lleugera esperança, va anar-se fins a Gualba. El temps, en efecte, s'aguantava, poc o molt, però, en començar a pujar, una boira, cada cop més espessa, anava embolcallant la "muntanya d'ametista". No trigà gaire a venir un ploviscó, tanmateix ben penetrant. Va arribar-se fins al Gorc negre. Hom va creure prudent no continuar l'excursió i retrocedir.

Les bel·leses de la gran muntanya no van poder fruir-se. A través de l'estat boirós, hom semblava endevinar encisos. I, amb ànim consirós, va haver d'abandonar-se la il·lusió de veure les meravelles, tan ponderades, del Montseny.

Però, fent honor a una de les virtuts de l'excursionisme, escola de perseverància, aquest sentiment de recança aviat fou transformat per un ferm desig de tornar sobre aquestes passes, ara esmerçades debades, i continuar-les fins a fer la projectada i clàssica travessia de la muntanya montsenyca.

BIBLIOTECA.--Estadística mensual - Llibres servits.

	Obrers generals	Filosofia	Religió	Ciències Socials i Dret	Filologia	Ciències Pures	Ciències aplica- des	Belles Arts	Litera- tura	Història i Geogra- fia	Total general
Març	1275	84	36	109	204	84	99	62	1331	64	3348